

Η ΣΙΝΑΪΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Υ Π Ο

Ἱερομ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΝΤΙΓΚΜΠΑΣΑΝΗ, Σιναΐτου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.

Ἡ Σιναΐτικὴ Βιβλιοθήκη ἀνέκαθεν προεκάλει τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν λογίων καὶ σοφῶν τῆς οἰκουμένης. Εἶναι ἴσως ἡ σπουδαιότερα μοναστηριακὴ βιβλιοθήκη τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία διέσωσεν ἐν χειρογράφοις ἀρχαῖα κείμενα, ἑλληνόγλωσσα καὶ ξενόγλωσσα, τόσον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὅσον καὶ τῆς θύραθεν ἐπιστήμης καὶ «σοφίας». Δεδομένου μάλιστα ὅτι ἐστεγάσθη, ἀπὸ τῆς δημιουργίας της ἕως σήμερον, ἐντὸς τοῦ μοναδικοῦ διασωθέντος ἔργου τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Α' (527-565 μ.Χ.), ἡ ἀξία καὶ ἡ σπουδαιότης της καθίσταται ἔτι μεγαλυτέρα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐνδεκαετοῦς διακονίας μου (1978-1989) εἰς τὸν χώρον τῆς Σιναΐτικῆς Βιβλιοθήκης, διεπίστωσα ὡς Βιβλιοφύλαξ καὶ ὡς Σκευοφύλαξ, μίαν ὄχι καὶ τόσον καλὴν κατάστασιν εἰς τὴν δι' ἐσωτερικὴν χρῆσιν καταλογογράφησιν τῶν Σιναΐτικῶν Κωδίκων καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως ἀκαταστασίαν εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντας καταλόγους. Ἡ ἀσυμφωνία εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν Χειρογράφων εἰς τοὺς ἐκδοθέντας καταλόγους ὡς καὶ εἰς τὴν παλαιογραφικὴν περιγραφὴν αὐτῶν δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα τόσον εἰς τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονας, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἐκάστοτε Βιβλιοφύλακα. Τὸ πρόβλημα συνεζήτησα μὲ πολλοὺς φίλους ἐπιστήμονας καὶ συνεργάτας τῆς Σιναΐτικῆς Βιβλιοθήκης, ὅλως δὲ ἰδιαιτέρως μὲ τὸν διευθυντὴν τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, καθηγητὴν κ. Παναγιώτην Νικολόπουλον, ὁ ὁποῖος συνεφώνησεν εἰς τὸ νὰ συνταχθῇ εἰς «Συντονιστικὸς Κατάλογος», δηλαδὴ εἰς νέος κατάλογος τῶν Σιναΐτικῶν Χειρογράφων —κυρίως τῶν Ἑλληνικῶν— ὁ ὁποῖος θὰ καθορίζῃ τὰς σχέσεις τῶν διαφόρων ἐντύπων καταλόγων τόσον μὲ τὸν χειρόγραφον κατάλογον τῆς Σιναΐτικῆς Βιβλιοθήκης, ὅσον καὶ μὲ τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν ἔχουν σήμερον (1991) τὰ Ἑλληνικὰ Σιναΐτικὰ Χειρόγραφα ἐντὸς τῆς Σιναΐτικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς συντάξεως αὐτοῦ τοῦ καταλόγου προῆλθε ἡ μετὰ χειῖρας σχετικὴ μελέτη. Ἐσκέφθην, δηλαδὴ, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ καταγράψω καὶ νὰ παρουσιάσω τὰς διαφόρους πληροφορίας μου σχετικῶς μὲ τὴν ὑπαρξίν καὶ συγκρότησιν τῆς Σιναΐτικῆς Βιβλιοθήκης. Πιστεύω, ὅτι τὰ συγκεντρωθέντα στοιχεῖα δὲν εἶναι ἐπαρκῆ. Εἶναι ὅμως ἀρκετὰ διὰ νὰ γνωρίσουν, ὅσοι ἐπιθυμοῦν, τὴν Σιναΐτικὴν Βι-

βλιοθήκην. Ἡ παρουσίασις αὐτῶν τῶν στοιχείων γίνεται καὶ ὡς συμβολὴ τόσον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ Ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης. Αἱ πληροφορίες, αἱ ὁποῖαι δίδονται διὰ τῆς παρούσης μικρᾶς μελέτης, προέρχονται κυρίως ἀπὸ Σιναϊτικούς Κώδικας, αἱ περισσότεραι δ' ἐξ αὐτῶν δημοσιεύονται διὰ πρώτην φοράν. Παραλλήλως, ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ἄλλαι πηγαὶ προσिताὶ εἰς τὸν ὑποσημειούμενον καὶ βοηθήματα τῆς «Σιναϊτικῆς Βιβλιογραφίας».

Ὅλη αὕτη ἡ μελέτη καὶ ἐργασία ἐγίνε μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ καὶ καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης Κυρίου Δ α μ ι α ν ο ὦ, καθὼς καὶ μετὰ τὴν συνεργασίαν καὶ βοήθειαν φίλων καὶ συνεργατῶν τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης. Πρὸς ὅλους ἐκφράζω καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὰς εὐχαριστίας μου. Τὴν Ἐπίκ. καθηγήτριαν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κυρίαν Κωνσταντίναν Μέντζου - Μεϊμάρη, εὐχαριστῶ ὅλως ἰδιαιτέρως, διότι εἶχε τὴν ὑπομονὴν νὰ διαβάσῃ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν καὶ νὰ κάμῃ τὰς καταλλήλους παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις. Εὐχαριστῶ ἐπίσης τόσον τὸν διευθυντὴν τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κ. Ἰωάννην Μιχαήλ, ὅσον καὶ τὸν Λέκτορα κ. Σπυρ. Κοντογιάννην, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν τὰ μέγιστα διὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης μελέτης.

Ἱερομόναχος Δημήτριος Σιναΐτης
Ἐπίτροπος Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ
εἰς Ἰωάννινα.

Ἐν Ἰωαννίνοις, 7 Ἰανουαρίου 1991

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

Ἰ.Μ.Σ.	: Ἱερὰ Μονὴ Σινᾶ
Σ.Β.	: Σιναΐτικὴ Βιβλιοθήκη
«Σ.Η.»	: Σιναΐτικὸν Ἡμερολόγιον
«Σ.Η.»Γ', 1979	: Σιναΐτικὸν Ἡμερολόγιον, ἔτος Γ', 1979.
Ε.Σ.Κ.	: Ἑλληνικὸς Σιναΐτικὸς Κῶδιξ
Α.Σ.Κ.	: Ἀραβικὸς Σιναΐτικὸς Κῶδιξ
Σ.Σ.Κ.	: Συριακὸς Σιναΐτικὸς Κῶδιξ
Σλ.Σ.Κ.	: Σλαβονικὸς Σιναΐτικὸς Κῶδιξ
Ι.Σ.Κ.	: Ἰβηρικὸς (Γεωργιανὸς) Σιναΐτικὸς Κῶδιξ
Αἰθ.Σ.Κ.	: Αἰθιοπικὸς Σιναΐτικὸς Κῶδιξ
Ε.Σ.Ε.	: Ἑλληνικὸν Σιναΐτικὸν Ἐντυπον
Θ.Η.Ε.	: Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία
Μ.Ε.Ε.	: Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ
Ε.Ε.Β.Σ.	: Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν
Δ.Χ.Α.Ε.	: Δελτίον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας
Ε.Ι.Ε.	: Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ἐρευνῶν
Βλ.	: Βλέπε
μνη.ἔργ.	: μνημονευθὲν ἔργον
πρβλ.	: παράβαλε

ΣΙΝΑΪΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΙΔΡΥΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

I. ΠΗΓΑΙ ΑΠΟΚΤΗΣΕΩΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ.

Ἡ Σιναΐτικὴ Βιβλιοθήκη ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸν ἰδρυτὴν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ, αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν τὸν Α' (527-565). Ὅπως εἶναι γνωστὸν, κατὰ τὰ μέσα περίπτου τοῦ βου αἰ. μ.Χ., με ἐντολὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ δι' ἐξόδων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ὁ ἀρχιτέκτων Στέφανος Ἀιλήσιος καὶ οἱ συνεργάται του ἔκτισαν τὴν Ἱερὰν Μονὴν Σινᾶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Χωρήβ καὶ εἰς τὴν θέσιν ἔνθα πρὸ τινων αἰῶνων με ἐντολὴν τῆς Ἁγίας Ἐλένης ἐκτίσθη πύργος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν μοναχῶν καὶ παρεκκλήσιον ἐπὶ τοῦ σημείου ὅπου, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὑπῆρχεν ἡ Βάτος, ἡ «φλεγόμενη καὶ μὴ κατακαιομένη» (Ἐξοδ. 3,2-3).

α'. Αὐτοκράτορες καὶ λοιποὶ «κοσμικοὶ» ἄρχοντες.

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, ὅπως γράφει καὶ ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος¹, ὅταν ἐτελείωσεν ἡ ἀνοικοδόμησις, ἔστειλε πολλὰ δῶρα εἰς τοὺς πατέρας τῆς Μονῆς ἐν οἷς καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν χειρογράφων Βιβλίων. Πιστεύομεν, ὅτι μεταξὺ τούτων θὰ πρέπει νὰ ἦτο καὶ ὁ περιφημὸς κῶδιξ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁ γνωστὸς «Σιναΐτικὸς κῶδιξ»², ὁ ὁποῖος με τὴν «περιπέτειάν του»

1. Αἱ πληροφορίαι περὶ τῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων τοῦ Προκόπιου ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ K. W. Clark, Exploring the Manuscripts of Sinai... Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ: «THE BIBLICAL ARCHAEOLOGIST» vol. XVI, No 2, Jerusalem, May 1953, pp. 22-43 (σελ. 25). Πρβλ. καὶ Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη, Τοῦ ἐπισκόπου Παραμυθίας Παΐσιου, Περιγραφή τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ (= Ἐκδόσεις Ἱ. Μονῆς τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, 3), Ἀθῆναι 1978, σελ. 78-88.

2. Περὶ τοῦ «Σιναΐτικοῦ Κώδικος» ὑπάρχει πλουσία βιβλιογραφία. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν: Π ο ρ φ υ ρ ῖ ο υ Γ', Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ, Ὁ Σιναΐτικὸς Κῶδιξ ἐκλάπη ἀπὸ τὸν Τίσσαντορφ ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ, ἐν «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ - ΟΜΟΝΟΙΑ», Κάϊρον

Ὁ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ (λεπτομέρεια μωσαϊκοῦ Ραβέννας).

συνετάραξεν όλον τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος.

Ὁ Κῶδιξ οὗτος θεωρεῖται ἔργον τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 4ου αἰ. καὶ προήρχετο ἐκ τοῦ ἀντιγραφικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Εὐσεβίου, Ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης. Ὁ ἐν λόγῳ κῶδιξ μεθ' ἑτέρων 24 πανομοιοτύπων κωδικῶν ἐγράφησαν κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν προκειμένου νὰ καλύψουν τὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Δι' ἐν πνευματικὸν ἴδρυμα, ὅπως ἦτο ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Σινᾶ, καὶ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν, τὸ νὰ διαφυλάξῃ, δηλαδὴ, ἀνόθευτον τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἀνατολῆς, ἐδικαιολογεῖτο ἡ ἀπόσπασις αὐτοῦ τοῦ πολυτίμου κώδικος ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ ἡ ἀποστολὴ του εἰς τὸ νέον κέντρον τῆς Ὁρθοδοξίας, εἰς τὸ θεοβάδιστον Ὅρος Σινᾶ³.

Τὸ ἔργον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ συνέχισαν καὶ ἄλλοι αὐτοκράτορες τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ παράδειγμα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἠκολούθησαν καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας —ἐπὶ Τουρκοκρατίας— καὶ οἱ ὅποιοι ἐφάνησαν γενναϊόδωροι ἔναντι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ καὶ τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀπὸ τοὺς ὑπάρχοντας, σήμερον, πολυτελεῖς κώδικας τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης, ἀρκετοὶ ὑπῆρξαν δῶρα μεγάλων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ Ἑλληνικὸς Σιναϊτικὸς Κῶδιξ 204, ὁ ὁποῖος περιέχει ἀναγνώσματα ἐκ τῶν Εὐαγγελίων τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, εἶναι γνωστός ὡς Εὐαγγέλιον τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου* (715-717 μ.Χ. αἰ.). Ἄν καὶ οἱ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες διαφωνοῦν ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος —λέγουν ὅτι εἶναι τοῦ 10ου αἰ.— δὲν διαφωνοῦν ὅμως ὅτι ὁ ἐν λόγῳ κῶδιξ εἶναι αὐτοκρατορικὸν δῶρον. Ὁ Ἰππόλυτος Βισένσκυ (Hippolyte Vichensky⁴) —προσκυνητῆς τοῦ Σινᾶ κατὰ τὸν 18ον αἰ.— ὅταν εἶδε τὸν Ἑλλ. Σιν. Κώδικα 204, τὸ

(3 Φεβρουαρίου) 1934. Τὴν μελέτην τοῦ I h o r S e v c e n k o, *New Documents of Constantine Tischendorf and the Codex Sinaiticus*. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «SCRIPTORIUM», vol. 18 (1964), pp. 55-80. Σ π υ ρ ῖ δ ω ν ο ς Δ η μ. Κ ο ν τ ο γ ῖ ἄ ν ν η, Ὁ Σιναϊτικὸς Κῶδιξ, Ἀθήναι 1975, ἐθα καὶ ἡ σχετικὴ περὶ τοῦ κώδικος καὶ τῆς κλοπῆς αὐτοῦ βιβλιογραφία.

3. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Α' (527-565 μ.Χ.) ἐχρησιμοποίησε τοὺς Μοναχοὺς διὰ τὴν διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν τῆς Ὁρθόδοξου ὁμολογίας καὶ πίστεως εἰς περιοχὰς ὅπου ἡ παρουσία τῶν αἰρετικῶν ἦτο μεγάλη. Οὕτω δικαιολογεῖται καὶ ἐξηγεῖται ἡ οἰκοδομικὴ δραστηριότης του εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν χῶρον τῆς Ἀνατολῆς. (Βλ. Δ ι ο ν. Α. Ζ α κ υ θ η ν ο ῦ, Βυζαντινὴ Ἱστορία, 324-1071, Ἀθήναι 1977, σελ. 83-86).

* Θεοδόσιος Γ' 715-717 μ.Χ. Βλ. G. O s t r o g o r s k y, Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, σελ. 359.

4. Βλ. K. W. C l a r k, μνμ. ἔργ., σελ. 29-30.

ἔτος 1709 μ.Χ., μέσα εἰς τὸ «Καθολικὸν» τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Σινᾶ, διςχυρίσθη ὅτι ἀντιγραφεὺς αὐτοῦ τοῦ κώδικος ἦτο ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός!

Ὁ Ἑλληνικὸς Συναϊτικὸς Κώδιξ 207, πιστεύεται ἐπίσης ὅτι εἶναι αὐτοκρατορικὸν δῶρον. Περιέχει τὰ Εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα ὅλου τοῦ ἔτους, εἶναι κατεσκευασμένος ἀπὸ ἀρίστης ποιότητος μεμβράνην — ὅπως καὶ ὁ προηγούμενος — καὶ ἐγράφη τὸν 12ον αἰ. Ἡ στάχωσίς του εἶναι νεωτέρα καὶ μεταλλικὴ, ἔργον Γεωργιανῶν⁵ τεχνιτῶν τοῦ 17ου αἰ. καὶ ἀφιέρωμα τοῦ ἱερομονάχου Ἰωακείμ τοῦ Κρητός.

Ἐπίσης, ὁ Ἑλληνικὸς περγαμηνὸς Συναϊτικὸς Κώδιξ 208, μὲ Εὐαγγελικὰ ἀναγνώσματα ὅλου τοῦ ἔτους, κοσμούμενος διὰ μιᾶς σπουδαίας μικρογραφίας εἰς τὴν ἀρχήν, ἐγράφη περὶ τὸ τέλος τοῦ 11ου ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 12ου αἰ., ἤλθε καὶ αὐτὸς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, δῶρον τοῦ «Ἱεροῦ Παλατίου» πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Μονὴν τοῦ θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ. Ἀργότερον, κατὰ τὸν 16ον αἰ., ὁ Βοεβόδας τῆς Μολδοβλαχίας Ἰωάννης-Ἀλέξανδρος Β' Mircea ἐδῶρθε τὴν μεταλλικὴν στάχωσιν, ἣ ὅποια ἔγινε ἀπὸ Ἑλλήνας τεχνίτας εἰς ἐργαστήριον τῆς Βλαχίας⁶.

Ὁ ἱστορικὸς Κ. Ἀμαντος⁷ πιστεύει, ὅτι καὶ ἄλλοι Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ὑπῆρξαν εὐεργέται καὶ δωρηταὶ τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Σινᾶ καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Συναϊτικῆς Βιβλιοθήκης. Ὅπως ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Ἰωάννης Βατάτζης (1222-1254 μ.Χ.) καὶ αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος (1259-1282 μ.Χ.), ἰδιαιτέρως δὲ οἱ Κομνηνοὶ (1081-1185 μ.Χ.).

5. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας (Ἰβηρίας) εἶχε διατηρήσει ἀνέκαθεν καλὰς σχέσεις μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Σινᾶ. Μοναχοὶ τοῦ Ὁρους Σινᾶ περιήρχοντο διὰ τὴν συλλογὴν ἐλεῶν τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις τῆς Γεωργίας καὶ ἰδιαιτέρως τὴν πρωτεύουσάν της Τυφλίδα, ἀπὸ πολὺ παλαιά. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι δύο Μοναχοὶ τῆς ἐρήμου τοῦ Σινᾶ, ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Εὐστάθιος, οἱ ὅποιοι ἔζησαν τὸν 7ον αἰῶνα μ.Χ. ἦσαν Ἰβηρες (Γεωργιανοί). Αὐτοὶ ἀσκήτευσαν εἰς τὴν ἐρημικὴν περιοχὴν τοῦ Ἀρσελάου (ἀραβ. ΡΟΥΜΧΑΝ), εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ΣΟΜΑΡ. Κατὰ τὸν 18ον-19ον αἰῶνα αἱ σχέσεις μεταξὺ Σινᾶ καὶ Γεωργίας εἶχον γνωρίσει τὴν μεγαλυτέραν των ἀνθισιν. Ἀπὸ τὴν περίοδον αὐτὴν προέρχονται τὰ φυλασσόμενα σήμερον εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Σινᾶ πολύτιμα δῶρα τῶν Βασιλέων καὶ Ἡγεμόνων τῆς Γεωργίας, καθὼς καὶ σπουδαῖα Ἐγγραφα καὶ λοιπὰ Χειρόγραφα. Βλ. Κων. Παπαμιχαλοπούλου, Ἡ μονὴ τοῦ Ὁρους Σινᾶ, Ἀθήναι 1932, σελ. 320-322. Πρὸβλ. Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη, Τοῦ ἐπισκόπου Παράμυθιας Παῖσιου, Περιγραφή τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ (= Ἐκδόσεις Ἱ. Μονῆς τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, 3), Ἀθήναι 1978, σελ. 61-62.

6. Περὶ Ἑλλήνων τεχνιτῶν, εἰδικῶν εἰς τὴν ἀργυροχρυσοχοίαν, τῶν ἐξ Ἠπείρου καταγομένων καὶ ἀκμασάντων εἰς τὰς παραδουναβίους περιοχὰς καὶ κυρίως εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, παραπέμπομεν εἰς Ἰωάννου Λαμπριδίου (1839-1891), Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα, τεύχη 1-10, Ἰωάννινα 1971.

7. Βλ. Κ. Ἀμάντου, Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, Θεσσαλονίκη 1953· καὶ Κ. Ἀμάντου, Συναϊτικὰ Μνημεῖα ἀνέκδοτα, Ἀθήναι 1928.

β'. Πατριάρχαι και λοιποὶ Ἀρχιερεῖς.

Δὲν ἦσαν μόνον οἱ «κοσμικοὶ» ἄρχοντες ποὺ προσέφερον τὰ δῶρα τῶν εἰς τὴν Συναῖτικὴν Βιβλιοθήκην. Τὰ ὀνόματα πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν τῆς Μονῆς τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους, παλαιῶν καὶ νεωτέρων, ἀναγινώσκονται εἰς τὸ κειμηλιακὸν θησαυροφυλάκιον τοῦ Σινᾶ.

Οἱ Πατριάρχαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχείων ἐφάνησαν γενναϊόδωροι πρὸς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Σινᾶ.

Εἰς τὴν Συναῖτικὴν Βιβλιοθήκην εὐρίσκομεν σήμερον πολλὰ ἀντίγραφα, ἀλλὰ καὶ πρωτότυπα, διαφόρων ἐπιστολῶν καὶ χειρογράφων κωδίκων ποὺ ἀνήκουν εἰς μεγάλας μορφὰς τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως τοῦ ἀγίου Φιλοθέου⁸ τοῦ Κοκκίνου (1353-1376), τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου⁹ (1454-56) καὶ ὅπως ἰδιαίτερος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α'¹⁰ (1830-1834), τοῦ ἀπὸ Σιναίου.

Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ¹¹ (1487-1567 μ.Χ.), ὁ ἐπωνυμούμενος «Πάνυ», πρῆψεν Σιναῖτης καὶ ἐν πολλοῖς προστάτης τοῦ Σινᾶ, ἐδώρησεν εἰς τὴν Συναῖτικὴν Βιβλιοθήκην πολλὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὴν προσωπικὴν του συλλογὴν, τὰ ὅποια ὁ ἴδιος ἀντέγραψεν ἢ ἄλλοι τὰ ἐχάρισαν. (Βλ. Ε. Σ. Κ. Στιχηράριον τοῦ ἔτους 1333, φύλλ. 333, Ε. Σ. Κ. 432, Λαυσαϊκὸν τοῦ 1334, κ.λπ.).

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νεκτάριος¹² (1661-1669 μ.Χ.)

8. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος Κόκκινος (1353-1376), ἐξῆσεν ὀλίγον χρόνον καὶ εἰς τὸ Σινᾶ, ὅπου ἐκάρη μοναχός, κατὰ τὸν ἀνώνυμον συγγραφέα τῆς «Περιγραφῆς τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, Ἐν Βενετίᾳ 1817 (Α' = 1768)» σελ. 167. Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν ἔχει ἐπιβεβαιωθῆ ἀπὸ ἄλλην πηγὴν.

9. Βλ. Θεόδωρου Ν. Ζήση, Γεννάδιος Β', Σχολάριος. Βίος - Συγγράμματα - Διδασκαλία, Θεσσαλονίκη 1980 [σελ. 331-333, Ἐπιστολὴ Γενναδίου πρὸς Μοναχοῦς τοῦ Σινᾶ].

10. Περὶ Κωνσταντίου Β' Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ (1804-1859), βλπ. «Σ. Η.» Γ'. 1979, σελ. 70, καὶ Ἀριστοκλέους Μ. Θεοδώρου, Κωνσταντίου Α', τοῦ ἀπὸ Σιναίου ἀοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Βυζαντίου, Βιογραφία καὶ συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες ἐκκλησιαστικαὶ καὶ φιλολογικαὶ καὶ τινες ἐπιστολαὶ τοῦ αὐτοῦ... Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1866. [Διὰ τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Σινᾶ εἶναι Κωνστάντιος Β', ἐνὸς διὰ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως εἶναι Κωνστάντιος Α']. Σ. π. Ὑρίδωνος Δ. η. μ. Κοντογιάννη, βλπ. τὰ περὶ Σιναῖτικῆς Βιβλιογραφίας ἔργα του. Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Σιναῖτικὸν ζήτημα (ΙΣΤ'-ΙΘ' αἰ.), Ἀθήναι 1987, σελ. 149-159.

11. Βλ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἰωακείμ ὁ «Πάνυ» ἐξ Ἀθηνῶν Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας (1487-1567), ἐν ΕΕΒΣ, τόμ. Ζ' (1930), σελ. 589-612. Τοῦ αὐτοῦ, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, 62-1934, Ἀλεξάνδρεια 1935 (σελ. 574, 589-612).

12. Βλ. Μ. Ι. Μανούσκα, Ἡ Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας τοῦ Νε-

ὁ ἐψηφισμένος Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σινᾶ, μετὰ τὴν παραίτησίν του ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Μετανοίας του, εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ. Μαζί του ἔφερε καὶ τὴν προσωπικὴν του βιβλιοθήκην. Πρὸ τῆς ἐκλογῆς του εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων εἶχε προσφέρει εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ ὄλα τὰ προσωπικά του χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα περιεῖχον τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ γενικώτερον τοῦ ὄρους Σινᾶ. Ταῦτα ἐξεδόθησαν τύποις ὑπὸ τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ μετὰ τὸν τίτλον:

α) ᾿Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας, εἰς πέντε μερισθεῖσα τμήματα...

Συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου πρώην Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Νεκταρίου τοῦ Κρητοῦ (sic) κ' μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθεῖσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου κ' πανοσιωτάτου Ἀμβροσίου... Ἐνετίησι κατὰ τὸ ἀχοζ Ἔτος τὸ Σριον Παρὰ Νικολάω τῷ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἱωαννίνων).

β) «Βιβλίον περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τό τε προσκυνητᾶριον τοῦ ἀγίου ὄρους Σινᾶ μετὰ τῶν πέριξ... Ἐν ἔτει αψι κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον».

Εἰς ἔντυπον βιβλίον τῆς Σιν. Βιβλιοθήκης, ἀριθ. 3751/2684β, μετὰ τὸν τίτλον ᾿Ορθόδοξος Ὁμολογία», εὐρίσκομεν τὴν ἀκόλουθον ἰδιόχειρον ἀφιερωτικὴν σημειώσιν τοῦ Πατριάρχου πρώην Ἱεροσολύμων Νεκταρίου:

«Τῇ σεβασμίᾳ καὶ ἱερᾷ μονῇ / τοῦ ἀγίου καὶ θεοβαδίστου ὄρους σινᾶ / Ὁ πρώην Ἱεροσολύμων Νεκτᾶριος».

Ὁ λόγιος Ἐπίσκοπος Κυθήρων Μάξιμος Μαργουίνιος¹³ (1549-1602 μ.Χ.), ἐκ Κρήτης καταγόμενος καὶ εἰς τὴν Σιναΐτικὴν Σχολὴν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Χάνδακος (Ἡρακλείου) μαθητεύσας —κατ' ἄλλους ὑπῆρξε καὶ μοναχὸς τοῦ Σινᾶ— ἐδώρησε πολλὰ χειρόγραφα καὶ ἄλλα ἔντυπα βιβλία ἀπὸ τὴν προσωπικὴν του βιβλιοθήκην εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ. Τὸ ἔτος 1602 ἀριθμὸς κιβωτίων μετὰ βιβλία τοῦ Μαξίμου Μαργουίνιου ἐστάλησαν εἰς τὸ Σινᾶ.

Ἐνας ἄλλος πρώην Σιναΐτης, ὁ Μητροπολίτης Καρπάθου Δανιήλ (1746-1780 μ.Χ.),¹⁴ ἔγραψεν εἰς τὴν διαθήκην του, ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν του

κταρίου Ἱεροσολύμων καὶ αἰπηγαὶ αὐτῆς. «Κριτικὰ Χρονικά», τόμ. 1 (1947), σελ. 291-332. Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη, Τὸ Σιναΐτικὸν ζήτημα (ΙΣΤ'-ΙΘ' αἰ.), Ἀθῆναι 1987, σελ. 91-94, 100-103 καὶ 131-136.

13. Ὁ Μάξιμος Μαργουίνιος ἐγεννήθη τῷ 1549 εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐκεῖ Σιναΐτικὴν Σχολὴν «παρὰ τῷ σοφῷ ἱερομονάχῳ Ἰωάσαφ Δορυανῶ». Βλ. «Θ.Η.Ε.» 8 (1966), σελ. 632-637 καὶ Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ἱστορία... Ἀλεξανδρείας..., σελ. 619, κ. ἐξ., ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

14. Βλ. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Καρπάθου καὶ Κάσου, Μητρόπο-

βλη ή προσωπική του Βιβλιοθήκη να μεταφερθῆ εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν τοῦ Σινᾶ. Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Καρπάθου παραίτησίν του καὶ ἕως τὸν θάνατόν του διατηροῦσε πολὺ ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ Σινᾶ.

γ'. Ἀσκηταὶ καὶ λοιποὶ Πατέρες τοῦ Σινᾶ.

Βεβαίως, διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης δὲν συνετέλεσαν μόνον αἱ αὐτοκρατορικαί, ἢ αἱ πατριαρχικαί, ἢ αἱ ἐπισκοπικαί, κ.λπ. δωρεαί. Ὅλοι ὅσοι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἱεράς Μονῆς Σινᾶ ἐπισημαίνουν ὅτι βάσιν τῆς συλλογῆς τῶν χειρογράφων Σιναϊτικῶν Κωδίκων ἀπετέλεσαν τὰ ἔργα τῶν ἀσκητῶν καὶ λοιπῶν πατέρων τῆς Σιναϊτικῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἱεράς Μονῆς τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης ἐν Σινᾶ.

Ἦδη ἀπὸ τὸν 4ον αἰ. μ.Χ., ἕνας ἐπίσημος κάτοικος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρῶην ἑπαρχος αὐτῆς καὶ ὕστερα «κάτοικος» τῆς ἐρήμου τοῦ Σινᾶ, ὁ ὄσιος Νεῖλος¹⁵, ὁ Σιναΐτης, ἦλθεν εἰς τὸ Σινᾶ καὶ ἠγωνίσθη διὰ τὴν αὐτοκάθαρσίν του καὶ παραλλήλως συνέγραψε πλῆθος ἀσκητικῶν λόγων καὶ ἐπιστολῶν, ὅπου ἐναποθήκευσε τὴν προσωπικὴν του ἀσκητικὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν του. Ἀντίγραφα τῶν ἔργων τοῦ ὁσίου Νεῖλου ὑπάρχουν ἀρκετὰ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ.

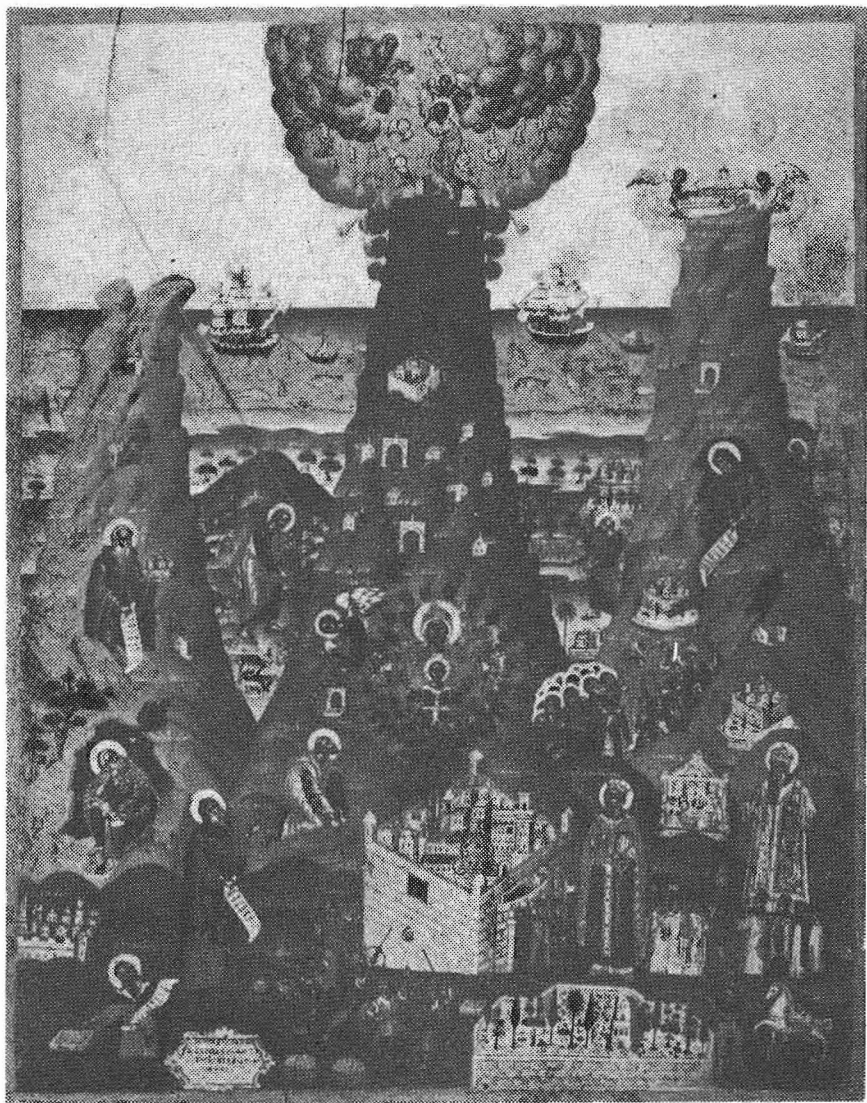
Τὸν 5ον καὶ 6ον αἰ. μ.Χ. δύο ἄλλοι ἀσκηταί, οἱ ὅποιοι ἔζησαν εἰς τὴν παραθαλασσίαν περιοχὴν τῆς λαύρας τῆς Ραϊθοῦ —ἐπὶ τῆς Σιναϊτικῆς Χερσονήσου— κατέλιπον σπουδαῖα συγγράμματα, ἀντίγραφα τῶν ὁποίων διασφύζονται ἕως τὴν σήμερον εἰς τὴν Σιν. Βιβλιοθήκην. Πρόκειται διὰ τὸν ὄσιον Νίκων¹⁶ τῆς Ραϊθοῦ, ὁ ὁποῖος συνέγραψεν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Πανδέκτη», καθὼς καὶ διὰ τὸν πρεσβύτερον τῆς Ραϊθοῦ Θεόδωρον¹⁷, ὁ ὁποῖος ἀφῆσε τὸ ἔργον «Προπαρασκευή».

λις, «Θ. Η. Ε.», 7 (1965) στλ. 366-369 [στλ. 368, περὶ Δανιὴλ Σιναΐτου, Μητροπολίτου Καρπάθου (1746-1780)].

15. Περὶ Ὀσίου Νεῖλου τοῦ Σιναΐτου καὶ Ἀσκητοῦ βλ. «Σ. Η.» Α', 1977, σελ. 18-24, Γ. Μπεμπῆ, Νεῖλος ὁ ἀσκητής, ἐν «Θ. Η. Ε.», 9 (1966), στλ. 333-336, καὶ Δ. Η. Μ. Γ. Τσάμη - Κ. Α. Κατσάνη, Τὸ Μαρτυρολόγιον τοῦ Σινᾶ, Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 329-355.

16. Ὁ Ὀσιος Νίκων, Σιναΐτης Μοναχός, ἔζησεν εἰς τὴν Ραϊθὸν κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα. Κατὰ μίαν ἀραβόφωνον παράδοσιν ὑπῆρξε συγγραφεὺς δύο ἔργων: α) Μεγάλῃ καὶ Μικρᾷ Πανδέκτη, πρὸς θεραπείαν τῶν ψυχικῶν νοσημάτων, καὶ β) Τυπικόν, ἥτοι περὶ Λατινικῶν κακοδοξιῶν καὶ περὶ αἱρέσεων, μεταφρασθέντα ἀμφοτέρωθεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν (βλ. Ε. Μιχαηλίδου, Τρίπτυχον..., Ἀλεξάνδρεια 1973, σελ. 49).

17. Βλ. Ἀθανασίου Θ. Νίκα, Θεόδωρος τῆς Ραϊθοῦ, Ἀθήναι 1981. Ἐπίσης εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ «Σιναϊτικοῦ Γεροντικοῦ», βλ. Δ. Γ. Τσάμη, Τὸ Γεροντικόν τοῦ Σινᾶ, Θεσσαλονίκη 1988 σελ. 13-27.

Ἱστορικὴ χαλκογραφία τοῦ Ὄρους Σινᾶ (ἔτους 1778).

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ βου-7ου αἰῶνος μ. Χ. διήλθον ἐκ τοῦ Σινᾶ καὶ ὠνομάσθησαν «Σιναῖται» οἱ Ἀναστασίου¹⁸. Ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι γνωστοὶ ὡς Ἀρχιεπίσκοποι τοῦ Σινᾶ καὶ μετέπειτα ὡς Πατριάρχαι Ἀντιοχείας, ἄλλοι δὲ ὡς ἀπλοῖ μοναχοὶ καὶ ἀσκηταί, οἱ ὅποιοι διεκρίθησαν διὰ τοὺς ἀγῶνάς των ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν τῆς περιοχῆς Συρίας, Αἰγύπτου καὶ Σινᾶ. Ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἀναστάσιος Σιναΐτης», ὑπάρχουν πολλὰ χειρόγραφα κείμενα, ὅπως «Διηγῆσεις περὶ τῶν ἐν Σινᾶ πατέρων», «Ὁδηγός», καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τὴν πρώτην θέσιν, ὅμως, εἰς τὴν προσφορὰν τῶν Σιναΐτῶν πατέρων, ὄχι μόνον εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς συλλογῆς τῶν Σιναΐτικῶν Κωδίκων, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, ἄσκησιν καὶ «θεωρίαν», κατέχει ὁ μέγας καὶ λαμπρὸς ἀσθὴρ τοῦ πνευματικοῦ Σιναΐτικοῦ στερεώματος, ὁ ὅσιος Ἰωάννης¹⁹, ὁ διὰ τὴν πολλὴν του σοφίαν ἐπανυμούμενος «σχολαστικός», διὰ δὲ τὴν συγγραφὴν τοῦ περιφήμου ἔργου «ἡ Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου», προσφωνεῖται καὶ εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς πολλοὺς σήμερον, ὡς «Ἰωάννης τῆς Κλίμακος».

Ὁ ὅσιος Ἰωάννης ἐμόνασεν εἰς τὸ Σινᾶ κατὰ τὸν 7ον αἰ. μ. Χ. Καὶ ἐνῶ ἀκόμη ἔζη, ἡ φήμη τῆς σοφίας καὶ τῆς πνευματικότητός του εἶχεν ἐξέλθει τῶν ὁρίων τοῦ Σινᾶ. Οὕτως ὁ ἡγούμενος τῆς λαύρας τῆς Ραιθοῦ, Ἰωάννης ἐπίσης ὀνομαζόμενος, τοῦ ἐζήτησε δι' ἐπιστολῆς του ἐγγράφους ὀδηγίας διὰ τὴν καθοδήγησιν τῶν μοναχῶν τῆς ἐρήμου τῆς Ραιθοῦ. Ἐκ τῆς ἀφορμῆς αὐτῆς ὁ ὅσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης συνέγραψε τὴν «Κλίμακα», τῆς ὁποίας ἀρχαῖα ἀντίγραφα (τοῦ 8ου αἰ.) ἀπόκεινται μέχρι σήμερον εἰς τὴν Σιναΐτικὴν Βιβλιοθήκην.

δ'. Γραφεῖς καὶ ἀντιγραφεῖς Σιναΐτικῶν Κωδίκων.

Τὸ ἔργον τῶν ἀσκητῶν-συγγραφέων συνεχίζουσι οἱ ἀσκηταὶ ἀντιγραφεῖς²⁰. Εἰς τὴν Σιναΐτικὴν Βιβλιοθήκην ὑπάρχουν π.χ. περὶ τὰ 30 ἀντίγραφα τῆς «Κλίμακος» τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου. Ὑπάρχει μέγα πλῆθος Σιναΐτῶν μοναχῶν γραφέων καὶ ἀντιγραφῶν, ἀνωνύμων καὶ ἐπωνύ-

18. Περὶ τοῦ Ὀσίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, παραπέμπομεν εἰς τὴν εἰδικὴν μελέτην καὶ διατριβὴν τοῦ Στεργίου Σάκκου, Περὶ Ἀναστασιῶν Σιναΐτῶν, Θεσσαλονίκη 1964.

19. Περὶ τοῦ Ὀσίου Ἰωάννου Σιναΐτου, συγγραφέως τῆς «Κλίμακος», παραπέμπομεν εἰς τὸ εἰδικὸν ἀφιέρωμα τοῦ «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 12-52, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ «Γεροντικὸν τοῦ Σινᾶ», ἐπιμελεῖα Δ. Γ. Τσάμη, Θεσσαλονίκη 1988, σ. 162.

20. Περὶ ἀντιγραφῶν κλπ., βλ. Νικηφόρου Ζ. Ἐλεοπούλου, Ἡ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ βιβλιογραφικὸν ἐργαστήριον τῆς Μονῆς Στουδίου, Ἀθήναι 1967, σελ. 19-21.

μων, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα εὐρίσκονται τόσον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ, ὅσον καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας μοναστηριακὰς καὶ μὴ βιβλιοθήκας. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν μερικοὺς ἀπὸ αὐτῶν τοὺς Σιναΐτας γραφεῖς ἢ ἀντιγραφεῖς, διὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ μεγάλη προσφορά των εἰς τὸ ἔργον τῆς συγκροτήσεως τῆς συλλογῆς τῶν Σιναιτικῶν Κωδίκων:

α. Κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα, ὁ ἱερομόναχος Μιχαὴλ ἔγραψε τὸν Ε. Σ. Κ. ἀριθ. 32 (Ψαλτήριον).

β. Κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα, ὁ διάκονος Σολομὼν ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ. 33 (Ψαλτήριον).

γ. Κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα, ὁ πρεσβύτερος Εὐστάθιος — τὸ ἔτος 967 μ.Χ. — ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ. 213 (Εὐαγγέλιον).

δ. Κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα, ὁ μοναχὸς Θεόφιλος — τὸ ἔτος 1049 μ. Χ. — ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ.-595 (Μηναῖον).

ε. Κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Σινᾶ Γερμανὸς ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ.-754, ἔτους 1177, (Τριψίδιον).

στ. Κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ Ἀρσένιος ἔγραψε πολλὰ χειρόγραφα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅπως τὸν Ε.Σ.Κ. 817, ἔτους 1258, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἀραβικὴν καὶ τὴν Συριακὴν γλῶσσαν.

ζ. Κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα, ὁ μοναχὸς Ἰωάσαφ ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ. 239, ἔτους 1373 μ. Χ. (Εὐαγγέλιον).

η. Κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα ὁ μοναχὸς Διονύσιος ὁ Κορίνθιος ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ. 1106, ἔτους 1478 μ. Χ. (Τυπικόν).

θ. Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ὁ ἱερομόναχος Γερμανός, τὸ ἔτος 1584 μ. Χ. εὐρισκόμενος εἰς τὴν Ραιθῶ, ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ. 1336 (Ψαλτήριον).

ι. Κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ὁ ἱερομόναχος Μακάριος ἔγραψε, τὸ ἔτος 1602 μ. Χ., τὸν Ε.Σ.Κ. 1732 (Κυριακοδρόμιον Φιλοθέου).

ια. Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ὁ μοναχὸς Παγκράτιος ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ. 1824 (Λόγοι Μαξίμου Πελοποννησίου), τὸ ἔτος 1737.

ιβ. Κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὁ μοναχὸς Παρθένιος, τὸ ἔτος 1843 μ.Χ., ἔγραψε τὸν Ε.Σ.Κ. 2200 (B), (= Ἀκολουθίαι).

ιγ. Τέλος κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα, ὁ μοναχὸς Χριστοφόρος ἔγραψε, τὸ ἔτος 1919, μ. Χ. τὸν Ε.Σ.Κ. 2190 (B), (Δοξαστικά τῶν ἑορτῶν).

Καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν Μοναχοὶ τοῦ Σινᾶ, οἱ ὁποῖοι συνεχίζουν τὸ ἔργον τῶν παλαιῶν γραφέων, ὅπως ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀδριανός, ὁ ὁποῖος ἀντιγράφει ἀκολουθίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἐνῶ ὁ ἱερομόναχος Ἰουβενάλιος († 1988), ὁ ἐκ Ρουμανίας καταγόμενος, ἔχει ἀφήσει εἰς τὴν Σιναιτικὴν Βιβλιοθήκην περὶ τὰ 10 χειρόγραφα ἔργα του, μὲ ποικίλα κείμενα εἰς τὴν Ρουμανικὴν γλῶσσαν.

ε'. Κτήτορες Σιναϊτικῶν Κωδίκων καὶ λοιπῶν βιβλίων.

Σπουδαία εἶναι καὶ ἡ συμβολὴ τῶν «κ τ η τ ὀ ρ ω ν»²¹ πολλῶν κωδίκων, αὐτῶν δηλαδὴ ποῦ εἶτε ἐξ ἀγορᾶς εἶτε ἐκ κληρονομίας ἀπέκτησαν χειρόγραφα, τὰ ὅποια ἐν συνεχείᾳ ἐδώρησαν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Σινᾶ. Πολλοί, μὲ τὴν καταγεγραμμένην ἀφιέρωσιν των εἰς τινὰ σελίδα τῶν κωδίκων, τοὺς ὁποίους καταλείπουν εἰς τὴν Μονὴν Σινᾶ, καθιστοῦν ὑπευθύνους διάφορα πρόσωπα ἢ τοὺς κληρονόμους των διὰ τὴν τυχὸν μὴ ἀποστολὴν τῶν ἐν λόγῳ κωδίκων εἰς τὸ Σινᾶ ἢ τὴν ἀφαίρεσιν τούτων ἐκ τῆς Σιναϊτικῆς Βιβλιοθήκης.

Ἄλλοι, διὰ πολλῶν κόπων καὶ ἐξόδων γίνονται ἰδιοκτῆται, «κτῆτορες» κάποιων κωδίκων, τοὺς ὁποίους «μετὰ θάνατον» ἀφιερώνουν εἰς τὸ Σινᾶ διὰ «ψυχικὴν σωτηρίαν» των.

Ἀσφαλῶς εἰς τοὺς «κτῆτορας» καὶ ἐν συνεχείᾳ δωρητὰς κωδίκων εἰς τὴν Σιναϊτικὴν Βιβλιοθήκην δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν μόνον Σιναϊτὰς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους φίλους καὶ «προσκυνητὰς» τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ.

Καὶ πάλιν, ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ὠρισμένους ἀπὸ τοὺς Σιναϊτικούς κωδικὰς ποῦ οἱ κάτοχοί των τοὺς ἐδώρησαν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ ὄρους Σινᾶ:

α. Ὁ Ε.Σ.Κ.-380 (Λόγοι ἀγ. Ἰω. Χρυσοστόμου, τοῦ 835 μ. Χ.), ἐδωρήθη παρὰ τοῦ «...εὐτελοῦς μοναχοῦ Γεωργίου τοῦ Χρυσοστόμου, τῆ σεβασμιά μονῆ τοῦ ἀγίου Θεοδέγμονος ὄρους (Σινᾶ)... μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰνδικτικῶνος ἰδ', ςτμα» (6341) (φυλλ. 327β).

β. Ὁ Ε.Σ.Κ.-347 (Λόγοι τοῦ ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, 12ου-13ου αἰ. μ. Χ.) ἐδωρήθη ἀπὸ τοὺς Ἰβηρίτας πατέρας Βενέδικτον καὶ Κοσμάν «...καὶ ὅποιοι τὸ πάρη ἀπὸ τὸ ὄρος σινᾶ νὰ ἔχη τὰς ἀράς τῶν...» (φύλλ. 12, σημείωμα τοῦ 17ου αἰ. μ. Χ.).

γ. Ὁ μοναχὸς Ἀντώνιος, κάτοχος τοῦ Ε.Σ.Κ. 1227 (Στιχηράριον τοῦ 12-13ου αἰ.), «... ἐπέδωκεν δὲ αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου ὄρους σινᾶ ἔνεκεν ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας...» (φύλλ. 2, σημείωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ Συμεών, 1339 μ.Χ.).

δ. Ὁ Ε.Σ.Κ. 512 (Μηναῖον τοῦ 11ου αἰ.), ὕστερα ἀπὸ κάποιαν περιπέτειαν ἐδωρήθη καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Σινᾶ:

«Ἡ τοιαύτη βίβλος ἠχμαλωτίσθη ἀπὸ τῆς Πτολεμαίδος τὴν αἰχμαλωσίαν παρὰ τῶν ἀγαρηνῶν καὶ ἐξηγόρασεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀγαρηνῶν ὁ μοναχὸς Β η σ α ρ ἰ ω ν, ὑπὸ τοῦ κόπου αὐτοῦ...» (φύλλ. 2). «...Τοῦτο

21. «Κτῆτορες» κωδίκων θεωροῦνται ὅσοι ἀπέκτησαν ἐν Χειρόγραφον εἶτε ἐκ δωρεᾶς, εἶτε δι' ἀγορᾶς. Βλ. Λίνοῦ Πολίτου, Ὀδηγὸς Καταλόγου Χειρογράφων, Ἀθήναι 1961, σελ. 30.

τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν βιβλίον ἀφιερῶθη εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν μεγάλην βασιλικὴν μονὴν τοῦ σιναίου ὄρους...ζλη» (7038-5508=1530), (φ. 259).

ε. Ὁ Ε.Σ.Κ. 1235 (Στιχηράριον τοῦ 16ου αἰ.) «...ὑπῆρχε τοῦ μάκα-
ρίτου πρωτοσυγκέλλου κύρ Γρηγορίου, νῦν δὲ ἔμεινε κτῆμα τῆς ἱερᾶς μονῆς
τοῦ ἁγίου καὶ θεοβαδίστου ὄρους σινᾶ... ὁ Σινᾶ ὄρους Νικηφόρος» († 1749
μ.Χ.) (φύλλ. 1).

στ. Ὁ Ε.Σ.Κ. 1928 (Ψαλτήριον τοῦ 19ου αἰ.), «...ὑπῆρχε ἐμοῦ τοῦ
Ἀγαθαγγέλου ἱερομονάχου ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν
Βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ. 1846, Ἰαννουαρίου 3», (φύλλ. 203).

ζ. Ὁ πρωτοσύγκελλος Ἡσαΐας, βοηθὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ
Νικηφόρου (1729-1747), ἀφιέρωσε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς προσωπικοὺς του κώ-
δικας εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ, ὅπως π.χ. τὸν Ε.Σ.Κ. 2022, τὸν Ε.Σ.Κ.
2023, κ.λπ.

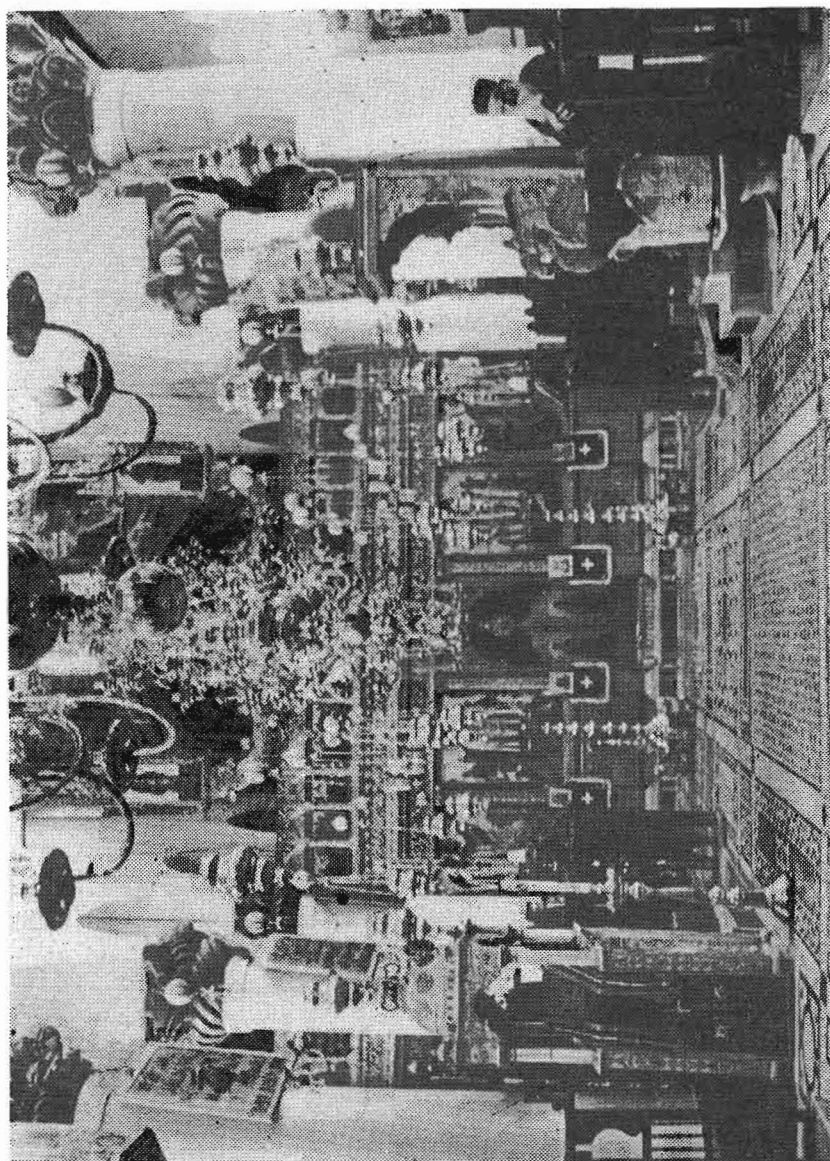
η. Τέλος, πολλοὶ χειρόγραφοι κώδικες, ἀλλὰ καὶ ἔντυπα βιβλία τοῦ
Γρηγορίου Μελισσηνοῦ, Ἱερομονάχου, τοῦ Σιναΐτου, εὐρίσκονται εἰς τὴν Σι-
ναϊτικὴν Βιβλιοθήκην, ὅπως ὁ Ε.Σ.Κ. 1927, (Παράφρασις Ψαλμῶν, τοῦ
17ου αἰ.), ὁ ὁποῖος φέρει τὴν σημείωσιν: «Ἐκ τῶν τοῦ Γρηγορίου Μελισ-
σηνοῦ τοῦ Κρητός».

στ'. Ἀρχιεπίσκοποι τοῦ Σινᾶ*.

Ἀλλὰ καὶ ἡ συμβολὴ τῶν κατὰ καιροὺς Ἀρχιεπισκόπων
τῆς Ἱερᾶς καὶ Αὐτονομίου Ἀρχιεπισκοπῆς²² Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθού δὲν εἶ-
ναι μικρά. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀρχιεπισκόπων ὑπῆρξαν οἱ ἴδιοι γραφεῖς καὶ ἀντι-
γραφεῖς χειρογράφων κωδίκων, ὅπως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γερμανὸς κατὰ τὸν
12ον αἰ., ἢ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀρσένιος κατὰ τὸν 13ον αἰ. Ἄλλοι πάλιν, ἐπι-
στρέφοντες ἀπὸ μακρὰς περιουσίας διὰ «ζητεῖαν» ὑπὲρ τῆς Μονῆς, ἔφερον μεθ'
ἑαυτῶν πλὴν τῶν ἄλλων καὶ βιβλία, χειρόγραφα καὶ ἔντυπα, διὰ τῶν ὁποίων
ἐπλούτιζαν τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ. Καὶ ἄλλοι, ἐπίσης, ἐκ τῶν Ἀρχιεπισκό-
πων τοῦ Σινᾶ, διὰ ν' ἀσφαλίσουν αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας, οἱ ὁποῖοι μετὰ
τὴν ἀνάγνωσιν συνήθως «ἐλησμόνουν» νὰ τὰ ἐπιστρέψουν, ὑπενθύμιζον εἰς
αὐτοὺς τὸ καθῆκον τῆς ἐπιστροφῆς μὲ διαφόρους τρόπους.

* Ἐποποθετήθησαν εἰς τὸ τέλος οἱ Ἀρχιεπίσκοποι τοῦ Σινᾶ, ἐπειδὴ ἄλλοι ἐξ
αὐτῶν ὑπῆρχαν ἀπλοῖ δωρηταί, ἄλλοι ἀντιγραφεῖς καὶ ἄλλοι κτήτορες Σιναϊτικῶν Κωδι-
κων καὶ Ἐντύπων βιβλίων.

22. Περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, παραπέμπομεν εἰς τὰς μελέτας: α) Ἐμ μ.
Π α ν τ ε λ ά κ η, Σινᾶ καὶ Ραϊθού Ἀρχιεπισκοπή, ἐν «Μ. Ε. Ε.», ΚΑ' (1933) σελ. 856 (γ).
β) Κ. Ἀ μ ά ν τ ο υ, Σιναϊτικά μνημεῖα..., σελ. 21. γ) Adrian Fortescue, The
Orthodox Eastern Church, London 1920, σελ. 310-312. δ) Konrad Lübeck,
Die Autokephale Kirche des Berges Sinai, Berlin 1911.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ «Καθολικοῦ» τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ, κατὰ τὸ 1961.

Ἐχομεν πολλὰ δείγματα τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν Ἀρχιεπισκόπων τοῦ Σινᾶ διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Συναίτικῆς Βιβλιοθήκης. Ἴδου «ἀποδείξεις» τινὲς τοῦ ἐνδιαφέροντος μερικῶν ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθου Ἰωάσαφ²³ ὁ Ρόδιος (1617-1660), πλὴν τῶν ἄλλων καὶ πολλῶν δραστηριοτήτων του, ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν διασφάλισιν τῶν βιβλίων τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Σινᾶ. Πολλοὶ Κώδικες φέρουν τὴν ὑπογραφήν του, ὅπως π.χ. ὁ Ε.Σ.Κ./108 (Ψαλτήριον τοῦ 16ου αἰ.), ὅπου σημειώνει: «Τὸ παρὸν ψαλτήριον ὑπάρχει τοῦ ἀγίου / ὄρους σινᾶ καὶ ὅστις βουληθῆ / ἀποξενῶσαι τοῦ ἀγίου μοναστηρίου / ἔστω ἀφορισμένος καὶ ἀσυγχώρητος / ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. / Ἰωάσαφ τοῦ ἀγίου ὄρους σινᾶ» (φύλλ. 1).

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωαννίκιος ὁ Α΄²⁴, ὁ Πελοποννήσιος (1671-1702), πρὶν ἀκόμη ἀνέλθῃ εἰς τὸν τοῦ Σινᾶ ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον ὑπῆρξεν ἀντιγραφεὺς χειρογράφων κωδικῶν καὶ συλλέκτης σπουδαίων ἐντύπων βιβλίων. Εὐρισκόμενος, ὡς Οἰκονόμος, εἰς τὸ ἐν Μεσσήνῃ τῆς κάτω Ἰταλίας Συναίτικὸν Μετόχιον ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν συλλογὴν ἐντύπων βιβλίων τὰ ὅποια, μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐκεῖ ἀποστολῆς του, ἔφερε καὶ ἐναπέθεσεν εἰς τὴν Συναίτικὴν Βιβλιοθήκην.

Εἰς «Μηναῖον τοῦ Ἰουνίου» ἐκδοθὲν «Ἐνετίησι, παρὰ Ἀντωνίῳ Πινέλλῳ, ἀγκς» (1626), ὑπάρχει ἡ κάτωθι σημείωσις: «† 1699 / τὸ παρὸν μηναῖον ὑπάρχει τοῦ ἀγίου οἰκονόμου τῆς μεσσίνας κυρίου κυρίου ἰωαννικίου λάσκαρη & ὁ/ποιος τὸ ἀποξενῶση ἀπ' αὐτοῦ ἔστω ὑπόδικος τῇ κολάσει».

Ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, Ἰωαννίκιος ὁ Α΄, εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε.Σ.Κ. 2229 (φύλλ. 56), (Ἀκολουθία τοῦ 17ου αἰ.), ἐσημείωσε:

«† αὐται αἱ τρεῖς ἑορταί, τῆς ἀγί(ας) /
αἰκατερίνης & τῆς ζωοδόχου /
πηγῆς & τῆς ὁσίας Μαρίνης* /
ἐγράφησαν διὰ νὰ εὐρίσκοντ(αι) /
εἰς τὴν Μονὴν τῆς ὑπεραγίας /
Θ(εοτό)κου, εἰς τὴν ραϊθου· & ὁ μὴ /
βουληθεῖς ξενῶσει αὐτὴν ἀπὸ (ἐ) /
κεῖ, θέλει ἔχει τὰς εὐχὰς τῶν /
ἀγί(ων) τι(η) (=318) θεοφόρων π(ατέ)ρων /
τῶν ἐ(ν)νικέα συναθροισθέντων /

23. Ἰωάσαφ ὁ Ρόδιος, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1617-1660), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70.

24. Ἰωαννίκιος Α΄, ὁ Πελοποννήσιος, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1671-1702), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70.

* Πρόκειται περὶ τοπικῆς Ὁσίας, ἀγνώστου εἰς τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα.

& τῶν ἐν σινᾶ & ραιθῶ. & /
 τῆς ἀγί(ας) & ἀκαταφλέκτου /
 βάτου εἰς αἰῶνας αἰώ /
 νων ἀμήν:
 (ὑπογραφή=) σινᾶ ἕρους Ἰωαννίκιος».

Διάδοχος τοῦ Ἰωαννικίου Α' ὑπῆρξεν ὁ Κοσμᾶς²⁵ ὁ Βυζάντιος (170-1708). Προσεφωνεῖτο ἀπὸ τοὺς συγχρόνους τοῦ «διδάσκαλος», ἐπειδὴ διεκρίνετο διὰ τὰς γνώσεις του καὶ διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὰ βιβλία. Εἶναι ὁ πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπος ποὺ ἐσκέφθη νὰ καταγράψῃ τὰ ὅσα ὑπῆρχον τότε χειρόγραφα καὶ λοιπὰ βιβλία. Διὰ τὴν ἀσφάλειάν τους ἐχρησιμοποίησε καὶ αὐτὸς τὴν παλαιὰ μέθοδον τῶν «ἀρῶν», ἀλλὰ παραλλήλως ἔκαμε καὶ ἓνα κατάλογον, περὶ τοῦ ὁποίου ἀναφέρομεν εἰς τὸν οἰκειῶν τόπον τὰ ἀρμόδια.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθανάσιος Γ'²⁶, ὁ ἐκ Ναούσης τῆς Μακεδονίας καταγόμενος, ὁ καὶ κατ' ἄλλους «Βερροιεὺς» ἐπικαλούμενος (1708-1720 μ.Χ.), ἐκληρονόμησε ἀπὸ τὸν προκάτοχόν του μεγάλον ἀριθμὸν χειρογράφων κωδικῶν καὶ ἐντύπων βιβλίων. Καὶ ὁ ἴδιος, ὅμως, ἱερομόναχος ἀκόμη, ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν συγκέντρωσιν χειρογράφων καὶ λοιπῶν βιβλίων διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἱ. Μονῆς τῆς μετανοίας του· ἀντέγραψε πολλὰ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Σινᾶ. Εἰ τὸν «κολοφῶνα» τοῦ Ε.Σ.Κ. 1595 (φύλλ. 20), ἐσημείωσεν ὁ ἴδιος:

«Τὸ παρὸν ἐγράφη εἰς τὴν αἴγυπτον εἰς τοὺς /
 αχτε (1695) διὰ χειρὸς ἀμοῦ εὐτελοῦς /
 ἀ.θ.ν.σίου (= Ἀθανασίου) ἱερομονάχου /
 τοῦ ἐκ χῶρας ναούσης».

Ἀργότερον, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραιθῶ, ἡσχολήθη περισσότερον μὲ τὴν συγκέντρωσιν βιβλίων. Εἰς τὸ ἔντυπον βιβλίον (ἀριθ. Σιν. Βιβλιοθήκης: 5382/3557) — «Εὐχολόγιον Σύντομον, Ἐνετίησιν 1693» — βλέπομεν τὴν κάτωθι σημείωσιν:

«Καινούργια βιβλία ὁποῦ ἔφερον ὁ ἀρχιερέας ἀθανάσιος /
 μηναῖα δώδεκα».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, Ἰωαννίκιος Β'²⁷, ὁ Λέσβιος (1721-

25. Κοσμᾶς Α', ὁ Βυζάντιος, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1702-1707), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70 «... εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος ἐψηφίσαμεν τὸν ἅγιον διδάσκαλον / κύρ κοσμᾶν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Σιναίου Ὅρους / καὶ ἐχειροτονήθη. 1703». (Ε. Σ. Κ. 2197 Α, σελ. 54).

26. Ἀθανάσιος Γ', ὁ Βερροιεὺς (1708-1721) Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70.

27. Ἰωαννίκιος Β', ὁ Λέσβιος, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1721-1728), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70.

1728), διάδοχος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθανασίου, ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς σπουδαῖος βιβλιογράφος καὶ ἐξαιρετος συλλέκτης βιβλίων. Δεῖγμα αὐτῶν τῶν ἱκανοτήτων του παραθέτομεν εὐθὺς ἀμέσως:

«Οἱ παρόντες λόγοι μετεγλωττίσθησαν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὴν /
κοινὴν ἡμετέραν διάλεκτον, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀκροατῶν, /
καὶ ἀφιερῶθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ καθολικοῦ, καὶ μηδεὶς /
ἀποστερήσει τοῦτο ἐκ τοῦ χοροῦ, ἵνα μὴ ζημίαν προξενήσῃ /
ἐαυτῶ, τὴν τῆς ἱεροσουλίας. Οἱ δὲ ἀναγινώσκοντες, εὐχεσθε:- /
ὁ ἐκ λέσβου ἰωαννίκιος: αψκ:» (Ἐμπροσθόφυλλον τοῦ Ε.Σ.Κ. 2238, ἔτους 1720 μ. Χ.).

Ἀσφαλῶς καὶ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος, ἀργότερον, συνέχισε τὸ ἔργον τῆς ἀντιγραφῆς παλαιῶν κωδίκων καὶ ἐνδιεφέρθη διὰ τὸν πλουτισμὸν καὶ τὴν συγκρότησιν τῆς Συναϊτικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀρκετοὶ μάλιστα κώδικες καὶ παλαιὰ ἔντυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν του, ἄλλοτε ὡς ἀντιγραφέως καὶ ἄλλοτε ὡς συλλέκτου καὶ κτήτορος.

Ἀλλὰ ἐκεῖ ὅπου θαυμάζει κανεὶς τὴν δραστηριότητα τῶν Ἀρχιεπισκόπων τοῦ Σινᾶ διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Συναϊτικῆς Βιβλιοθήκης εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκ Κρήτης καταγομένου Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθού, Νικηφόρου Μαρθάλη²⁸, τοῦ Γλυκῆ (1729-1747). Ὁ καθηγητῆς Κ. Ἀμαντος ἔχει γράψει διὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Νικηφόρον Μαρθάλην: «...Εἶναι ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ μᾶλλον μορφωμένων ἀρχιεπισκόπων τοῦ Σινᾶ... Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὰ γράμματα δὲν φαίνεται μόνον ἀπὸ τὴν πρόνοιάν του περὶ ἰδρύσεως καλῆς Βιβλιοθήκης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐκδοσιν βιβλίων, ἀντιγραφῆν κειμένων ἐκ παλαιότερων ἡμιεφθαρμένων κωδίκων ἢ μεμβρανῶν χάριν διασώσεως...»

Ἀπὸ Ἱερομόναχος-Συναίτης, ἀκόμη, ὅταν κατὰ τὸ 1700 μ.Χ. διετέλει οἰκονόμος καὶ ἡγούμενος τοῦ Σιν. Μετοχίου τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης εἰς τὸ Κάστρον (Ἡράκλειον) τῆς Κρήτης, ἔδειξεν ἰδιαίτερον ζῆλον διὰ τὴν ἀντιγραφὴν κωδίκων καὶ τὴν συγκέντρωσιν ἄλλων ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ Σιν. Μετόχιον, ὅπως πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὸν Ε.Σ.Κ. 1464, φύλλ. 270β:

«Τὸ παρὸν στιχηράριον ὑπάρχει ἐμοῦ /
Νικηφόρου Ἱερομονάχου κρητὸς τοῦ Μαρθάλη /
καὶ μετὰ κόπου ἐσυνέδεσα αὐτῶ /
κατὰ τὸ αψ ἔτος...».

28. Νικηφόρος Μαρθάλης, ὁ Κρητῆς, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1728-1747), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70. Ἐπίσης Ἀρχιμ. Νικηφόρος Μαρθάλης ὁ Γλυκῆς, Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, Θεσσαλονίκη 1978. Ἀμάντου Κων., Συναϊτικὰ μνημεῖα ἀνέκδοτα, Θεσσαλονίκη 1928, σελ. 82.

Ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὁ Σιναΐτης,
ἐκ σιναΐτικοῦ χειρογράφου Πλου αἰῶνος.

Εἶχε ιδιαίτερον χάρισμα καὶ μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν. Οἱ περισσότεροι Σιναϊτικοὶ κώδικες, οἱ ὁποῖοι συνδέονται μὲ τὸ ὄνομά του, εἴτε ὡς γραφέως, εἴτε ὡς σταχωτοῦ, ἢ κτήτορος, ἔχουν ὡς ἀντικείμενον τὴν βυζαντινὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ὅπως ὁ Ε.Σ.Κ. 1518 (Εἰρμολόγιον τοῦ ἔτους 1706):

«Τὸ παρὸν εἰρμολόγιον ἐγράφθη παρ' ἐμοῦ /
νικηφόρου ἱερομονάχου σιναΐτου κρητὸς τοῦ γλυκῆ /
καὶ οἱ κατὰ καιρὸν μουσικίζοντες καὶ δοξάζοντες /
τὸν Θ(εὸν) εὐχεσθαί μοι διὰ τὸν Κ(ύριον), ὅστις ὡς /
ἐλεήμων συγχωρήσῃ ἀμφοτέρων ἀμὴν. /
1706 νοεμβρίου 23:» (Φύλλ. 25β).

Ὅπου καὶ ἂν ὑπῆρτεσεν ὡς Σιναΐτης διακονητής, ἡσχολήθη συγχρόως καὶ μὲ τὴν συλλογὴν χειρογράφων κωδίκων καὶ ἐντύπων βιβλίων.

Τὸ ἔτος 1703 εὐρίσκετο εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, ὡς Οἰκονόμος-Ἡγούμενος εἰς τὸ ἐκεῖ Σιναΐτικὸν Μετόχιον τοῦ Ριμνικίου. Ἐπιστρέφων, μετὰ τὸ πέρας τῆς διακονίας του, εἰς τὸ Ὅρος Σινᾶ, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ πολλὰ βιβλία, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸ τότε ἐκδοθέν, μὲ τὸν τίτλον:

«Ἐρμηνεῖα καὶ Ἀκολουθία
Εἰς τὰ Ἐγκαίνια Ναοῦ...
Ἐν Βουκουρεστίῳ τοῦ Οὐγγροβλαχίας αψγ'».

Τὸ ἔτος 1727 ἦτο Ἡγούμενος εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σιναΐτικὸν Μετόχιον τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἐδῶ ἐξεύρισκε τὰ ἀναγκαῖα χρήματα καὶ ἐκτυπώνει ἐν βιβλίῳ —«Προσκυνητᾶριον»— διὰ τὴν Ἀγίαν Αἰκατερίνην καὶ τὸ Μοναστήριον τοῦ Σινᾶ, ὑπὸ τὸν τίτλον:

«Βιβλίον, περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀγίας
Αἰκατερίνης, τὸ τε προσκυνητᾶριον τοῦ ἀγίου ἕρους
Σινᾶ... τὴν τε τάξιν τῆς ἀκολουθίας τοῦ
Μοναστηρίου...
Τυπωθὲν παρὰ τῷ πανοσιωτάτῳ ἀγίῳ Καθηγουμένῳ τοῦ ἐν
Κωνσταντίνου πόλει, Μετοχίου ἀγίου Ἰω(άννου)
Κύρ Νικηφόρου Σιναΐτου Κρητὸς Μαρθάλῃ τοῦ Γλυκῆ.

Ἐνετίησι αψκζ' παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ»^{28α}

28α. Βλ. Κοντογιάννη Σπυρ. Δημ., Τοῦ Ἐπισκόπου Παραμυθίας Παΐσιου, Περιγραφή τοῦ Ἀγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, Ἀθήναι, Ἱερ. Μονῆ Σινᾶ, 1978, σελ. 61 κ.έ.

Τὸ 1728 ἐξελέγη, ὑπὸ τῶν Σιναϊτῶν Πατέρων ἡγούμενος τῆς Μονῆς καὶ ἐχειροτονήθη ἀκολούθως Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθού. Μία ἐκ τῶν πρώτων μεριμνῶν αὐτοῦ, ἡ καὶ σπουδαιότερα, ὑπῆρξεν ἡ ἀνοικοδόμησις εἰς τὸ κέντρον τῆς Μονῆς Σινᾶ ἰδιαίτερου κτίσματος, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε Βιβλιοθήκην. Περὶ αὐτῆς γίνεται λόγος εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

Παραλλήλως πρὸς τὰ ἀρχιερατικά του καθήκοντα καὶ τὴν φροντίδα του διὰ τὴν ἐπίλυσιν πολλῶν ἰδιαζόντων προβλημάτων τοῦ Σινᾶ, συνέχισε καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀντιγραφῆς καὶ συλλογῆς χειρογράφων κωδίκων. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ε.Σ.Κ. 1813 (Γεωπονικὸν τοῦ 1737), εἰς τὸν κολοφῶνα τοῦ ὁποίου σημειοῦνται καὶ τὰ ἐξῆς:

«Τὸ παρὸν ἰατροσοφεῖον ἐγραύθη δι' ἐξόδων /
τῆς ἡμῶν ταπεινότητος ὅθεν μετὰ τὴν τελευταίαν /
μου ἀφιερῶν αὐτὸ εἰς τὴν ἡμετέραν μονὴν /
τοῦ ἀγίου καὶ θεοβαδίστου ἕρους Σινᾶ· Καὶ ὁ /
ξενώσας αὐτὸ ἔστω ἀσυγχώρητος καὶ ἀφω- /
ρισμένος παρὰ θεοῦ παντοκράτορος καὶ ἄλυτος /
μετὰ θάνατον. 1740. /
Σινᾶ Ὁρους Νικηφόρος Κρής:»

Ὁ Νικηφόρος ἀπέθανεν ἔν ἔτος μετὰ τὴν παραίτησίν του ἐκ τοῦ θρόνου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθού, τὸ 1748 μ. Χ., ἐν τῷ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης, Σιναϊτικῷ Μετοχίῳ τοῦ Ἀγίου Ματθαίου. Τὸ ἔργον του ὅμως συνέχισαν οἱ διαδεχθέντες αὐτόν.

Τὸ ἔτος 1759 ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Σιναϊτῶν Πατέρων εἰς τὸν ἡγουμενικὸν καὶ Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Σινᾶ, ὁ ἐκ Κρήτης ἐπίσης καταγόμενος, Κ Ὑ ρ ι λ λ ο ς²⁹ ὁ Β' (1759-1790). Οὗτος ὑπῆρξε δραστήριος εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Δὲν ἐλησμόνησε, ὡς ἦτο φυσικόν, καὶ τὸ ἔργον τῆς συλλογῆς χειρογράφων καὶ ἄλλων ἐντύπων βιβλίων, τὰ ὁποῖα συνεκέντρωνεν εἰς τὸ ἐν Τζουβανία τοῦ Καΐρου Σιναϊτικὸν Μετόχιον καὶ ἐκεῖθεν ἀπεστέλλοντο εἰς τὴν ἐν Σινᾶ «μεγάλῃ» Βιβλιοθήκην, ὅπως ὁ ἴδιος τὴν ἀπεκάλει.

Κατὰ τὸν Ἀνδρέαν Παπαδόπουλον-Βρετόν³⁰, ὁ Κύριλλος Β' «...ἀριθμεῖται μεταξὺ τῶν λογίων τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος...». Κυρίως διεκρίθη εἰς τὸ ἐκδοτικὸν ἔργον. Διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς «Ἀρχιερατικῆς Φυλλάδος» ὁ Μ.

29. Κ Ὑ ρ ι λ λ ο ς Β', ὁ Κρής, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1759-1790), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70 καὶ Κ ο ν τ ο γ ι ᾶ ν ν η Σ π υ ρ. Δ η μ., Τοῦ Ἐπισκόπου Παραμυθίας Παΐσιου..., σελ. 60.

30. Βλ. Ἀ ν δ ρ έ ο υ Π α π α δ ο π ο ὐ λ ο υ - Β ρ ε τ ο ὦ, Νεοελληνικὴ φιλολογία, ἤτοι Κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι Βασιλείας, τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην, ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Μέρος Α'. Ἐν Ἀθήναις 1854, σελ. 212.

Γεδεών³¹, ἔγραψε: «1773, Ἀντωνίου Βόρτολη (πρὸ 40 ἔσως ἐτῶν ἀποθανόντος) δαπάναις, ὡς ἔοικε, καὶ ἐπιμελείᾳ Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ, δευτέρα ἐγένετο ἐκδοσις τῆς Ἀρχιερατικῆς Φυλλάδας, ὡς ἀγγέλλεται ἐν τῇ προμετωπίδι...».

Ἐπίσης, ὁ Κων/νος Σάθας³² ἐσημείωσε περὶ τοῦ Κυρίλλου Β': «Συνέθετο Ἀκολουθίαν τοῦ Ἁγίου Ἰανουαρίου, ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1774...».

Τὸ ἔτος δὲ 1772 ἐξεδόθη Βιβλιάριον περιέχον τὰς «Προηγιασμένας ἀκολουθίας, ἐπιμελείᾳ καὶ ἀναλώμασι τοῦ πανιερωτάτου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου τοῦ θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ...»³³.

Μετὰ δὲ ἔνδεκα ἔτη, τὸ 1783, ἐξεδόθη ἕτερον «Βιβλίον καλούμενον Χριστοπανηγυρικόν, συντεθὲν καὶ φιλοπονηθὲν παρὰ τοῦ ἐν ἱεροδιδασκάλου κυρίου Μακαρίου τοῦ Χριστιανοπούλου, τοῦ καὶ Μαριδάκη τοῦ Κρητός, τοῦ τῆς Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἱεροκήρυκος χρηματίσαντος... Ἐπιμελείᾳ τε καὶ σπουδῇ, τοῦ Πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Συναίου Ὁρους, Κυρίου Κυρίλλου... Ἐνετίησιν 1783»³⁴.

Ὁ Κύριλλος Β' ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς περιοδείαν ἐν τῇ Μολδοβλαχίᾳ, εἰς τὸ Ἰάσιον, τὸ ἔτος 1790.

Μετὰ ἀπὸ ὀλίγα ἔτη ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Συναϊτῶν ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Σινᾶ, ὁ Δωρόθεος Β', ὁ Βυζάντιος (1794-1797)³⁵. Ἄν καὶ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθού ὑπῆρέτησεν ὀλίγα μόνον ἔτη, ἐντούτοις ἡ προσφορά του διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Συναϊτικῆς Βιβλιοθήκης ὑπῆρξεν οὐσιαστικῆ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χειρόγραφα καὶ λοιπὰ ἔντυπα βιβλία ποὺ συνεκέντρωσεν ἀπὸ διαλελυθέντα παλαιὰ ἀσκητήρια τῆς Συναϊτικῆς Χερσονήσου, ἀφιέρωσε καὶ τὰ προσωπικά του χειρόγραφα. Παλαιότερον εὐρίσκετο εἰς τὴν Συναϊτικὴν Βιβλιοθήκην ὁ ὑπ' ἀριθμ. 2258 (Α) Σιν. Κώδιξ, γνωστὸς ὡς «Κώδιξ τοῦ Δωροθέου», καθὼς καὶ ὁ 2227 (Α), γνωστὸς ἐπίσης ὡς «Κατάστιχον τοῦ Δωροθέου», ὅπου εἰς τὸ φύλλ. 84 ἔγραψε:

«† Δωρόθεος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ
ἀγίου καὶ θεοβαδίστου ὄρους σινᾶ καὶ ραϊθού /
αψ4δ ὀκτωβρίου πρώτῃ. /

31. Βλ. Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, ἤτοι εἰδήσεις ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας 1500-1912. Ἐν Ἀθήναις 1936, σελ. 328.

32. Βλ. Κωνσταντίνου Ν. Σάθα, Νεοελληνικὴ φιλολογία, ἤτοι Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων Ἑλλήνων... 1453-1821. Ἐν Ἀθήναις 1868, σελ. 608.

33. Βλ. Emile Legrand, Bibliographie Hellénique... Tome Deuxième, Paris 1928, σελ. 337.

34. Βλ. Emile Legrand, ἔνθ' ἄνωτέρω, σελ. 397.

35. Δωρόθεος Β', ὁ Βυζάντιος, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1794-1804), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70. Οἱ δύο Κώδικες τοῦ Δωροθέου ΕΣΚ 2227Α καὶ 2258Α, εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Σινᾶ.

† έντεϋθεν αρχίζομεν και τὰ μνημόσυνα /
τῶν κοιμηθέντων ἀδελφῶν».

Μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ 19ου αἰῶνος, τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Σινᾶ ἐγκαινιάζει ἡ μεγάλη μορφή τοῦ Κωνσταντίου³⁶ τοῦ Βυζαντίου, (1804-1859) τοῦ μετέπειτα διατελέσαντος καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου (1830-1834) καὶ διατηρήσαντος συγχρόνως καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, Φαράν & Ραϊθοῦ. Ὁ Κωνσταντῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἔτος 1770 καὶ εἰς τὸ Σινᾶ ἦλθε τὸ 1797, ἀφοῦ προηγουμένως, τῇ ἀδείᾳ τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ, ὠλοκλήρωσε τὰς φιλοσοφικὰς καὶ θεολογικὰς του σπουδὰς εἰς τὴν ἐν Κιέβῳ Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν. Τὸ 1804, ὅπως γράφει καὶ ὁ Κ. Σάθας, ἐξελέγη ἀπὸ τοὺς Σιναΐτας Πατέρας, ἡγούμενος τῆς Μονῆς καὶ ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθοῦ. Ὑπῆρξε δραστήριος καὶ ἰδιαίτερος προστάτης τῶν γραμμάτων. Κυρίως ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν συλλογὴν καὶ συγκέντρωσιν βιβλίων εἰς τὴν Σιν. Βιβλιοθήκην. Ὁ ἴδιος συνέγραψε πολλὰ βιβλία, τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν τύποις, ὅπως «Ἡ Κωνσταντιὰς... ΚΠολις 1844», καὶ «Τὰ Αἰγυπτιακά... Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1838», τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔργα του.

Χειρόγραφα προσωπικὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίου δὲν φυλάσ-

σονται εἰς τὴν Σιν. Βιβλιοθήκην. Μερικὰ ἰδιόγραφα φύλλα τῆς «Κυπριάδος» συνηντήσαμεν εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Σιν. Βιβλιοθήκης, ἄνευ ὅμως ἰδιαιτέρας σημασίας. Ἡ προσωπικὴ τοῦ βιβλιοθήκη εὐρίσκετο εἰς τὴν νῆσον Ἀντιγόνην τῆς Προποντίδος, ἀπ' ὅπου μετὰ τὸν θάνατόν του μετεφέρθησαν εἰς τὸ Σινᾶ μερικοὶ τόμοι, ἀρκετοὶ ὅμως διὰ ν' ἀποτελέσουν τὴν βάσιν τοῦ τμήματος τῆς «Βυζαντινῆς φιλολογίας» τῆς πτέρυγος τῶν ἐντύπων τῆς Συναϊτικῆς Βιβλιοθήκης.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 70/36 Σιν. Ἐντυπον («Ἀπαντα ἁγ. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου-Παρίσιοι 1644), εὐρίσκομεν τὴν κάτωθι σημείωσιν:

«Ἐκ τῶν τοῦ μιχαὴλ σιναΐτου τοῦ κωνσταντινουπολίτου
αψκζ, ματου ἡ' /
Καὶ ἤδη ἐκ τῶν τοῦ Σιναίου τοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου γενομένου / Κωνσταντίου τοῦ Α' / αωλδ:»

Οἱ κατὰ τὸν 20ὸν αἰ. ἡγουμενεύσαντες εἰς τὴν Ἱερὰν Μοῆν τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἐν Σινᾶ καὶ ἐν ταυτῶ ἀρχιερατεύσαντες³⁷ εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Σινᾶ, εἰργάσθησαν διὰ τὴν συγκέντρωσιν κυρίως ἐντύπων βιβλίων καθὼς καὶ διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν Συναϊτικῶν Κωδίκων. Ἄν καὶ δὲν εἶχον τὰς καταλλήλους γνώσεις πού ἀπῆται ἡ ἐποχὴ των, ἐντούτοις ἔδειξαν ἰδιαιτερον ζῆλον διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν τῆς Ἱερᾶς Μοῆς Σινᾶ. Εἶχον, βεβαίως, ν' ἀντιμετωπίσουν πολλὰ προβλήματα, προερχόμενα κυρίως ἀπὸ τὸν λεγόμενον ἐπιστημονικὸν κόσμον, ὕστερα μάλιστα

36. Κωνστάντιος Β', ὁ Βυζάντιος, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1804-1859), βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70. Διετέλεσε καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὡς Κωνστάντιος Α', 1830-1834. Βλ. ΕΣΚ. 2201Α, σελ. 606α. Κων. Σάθα, μνη. ἔργ., σελ. 743-744. Τριαντ. Ε. Σκλαβενίτη, Βιβλιολογικὰ Α'. 1...2. Γιά τὴν Τυπογραφία τοῦ Θεοδοσίου, α)... β) Ἡ «δεύτερη» ἔκδοσις τῆς «Κωνσταντινάδος» καὶ τὸ κλείσιμο τῆς τυπογραφίας, 1820. Ἀθήνα 1982. Τοῦ Ἰδίου, Κωνσταντίου Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου, Κυπριάς ἢ χαρίεσσα καὶ ἐπίτομος 1810, 1819», Λευκωσία 1987. ΕΣΚ. 2154. Καὶ «Περιγραφή τῆς Ἱερᾶς καὶ Σεβασμίας καὶ Βασιλικῆς Μοῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου... τοῦ Κύκκου ἐπιφημιζομένης κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον... Νῦν δὲ τέταρτον τύποις ἐξεδόθη... καὶ ἐν τῷ τέλει, ἢ Χαρίεσσα καὶ ἐπίτομος ΚΥΠΡΙΑΣ, ἢ συνταχθεῖσα παρὰ τοῦ Σοφωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀγίου Σιναίου Κυρλου Κωνσταντίου... Ἐνετήσιν 1819. Παρὰ Νικολάφ τῷ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων», σελ. 125-154.

37. Περὶ τῶν ἀρχιερατευσάντων εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Σινᾶ κατὰ τὸν 20ὸν αἰ. βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70 καὶ εἰς ἀνέκδοτον πίνακα Ἀρχιεπισκόπων τοῦ Σινᾶ, ὁ ὁποῖος ἐτοιμάζεται ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῶν Ἀρχιεπισκόπων Συναϊτικῶν Κωδίκων, ὅποτε θὰ ὑπάρξῃ ἀναθεώρησις τῶν χρονολογιῶν τῆς ἀρχιερατείας πολλῶν ἐκ τῶν Ἀρχιεπισκόπων τοῦ Σινᾶ πού δημοσιεύονται εἰς τὸ «Σ. Η.» Γ', 1979. Εἰς τὸ παρὸν κείμενον ἔχομεν ἤδη χρησιμοποήσει μερικὰς ἀπὸ τὰς ἀναθεωρημένας χρονολογίας. Βλ. Πανηγυρικὸς Τόμος ἐπὶ τῇ 1400ῇ ἀμφιτηριδί τῆς Ἱερᾶς Μοῆς τοῦ Σινᾶ, Ἐν Ἀθήναις 1971, σελ. 407.

καί ἀπό τήν κλοπήν τοῦ ἀρχαιοτέρου Κώδικος τῆς Μονῆς, τοῦ περιφήμου «Συναϊτικοῦ Κώδικος». Χάρις ὅμως εἰς τήν δραστηριότητα καί τήν ποικίλην «διπλωματίαν» τήν ὁποίαν ἐπέδειξαν, ἔχομεν σήμερον μίαν καλῶς ὀργανωμένην βιβλιοθήκην, τόσον τῶν Χειρογράφων ὅσον καί τῶν Ἐντύπων.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ, Φαράν καί Ραϊθού Π ο ρ φ ὄ ρ ι ο ς ὁ Β' ³⁸ (1904-1926), μέ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς εἰς τὸ Βερολίνον καί ἀλλαγῆς τῆς Δύσεως, ἡσχολήθη καί μέ τήν μελέτην μερικῶν ἀρχαίων κωδίκων τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Σινᾶ. Μερικαί ἀπό τὰς μελέτας του εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ἀλλὰ δὲ παραμένουν ἀκόμη ἐν χειρογράφοις, ἀνέκδοτοι, τόσον εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Σιν. Βιβλιοθήκης ὅσον καί εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ ἐν Καίρῳ Συναϊτικοῦ Μετοχίου.

Ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ Π ο ρ φ ο ρ ῖ ο υ τοῦ Γ' (1926-1968) ³⁹, ἀνωκοδομήθη ἡ ΝΔ πτέρυξ τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ, ὅπου τὸ ἔτος 1950 μετεφέρθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐντὸς τῆς Μονῆς Συναϊτικοὶ κώδικες, καθὼς καί ὅλα σχεδὸν τὰ παλαιὰ καί νέα ἔντυπα βιβλία. Ἐτοποθετήθησαν δὲ κατὰ τὸ δυνατόν μέ μίαν ταξινομικὴν σειράν.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἐπαλήθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας, τὸ ἔτος 1933, ὁ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Tischendorf κλαπεὶς «Συναϊτικὸς Κώδιξ» εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀντὶ 100.000 λιρῶν Ἀγγλίας. Ἠγωνίσθη διὰ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ ἐν λόγῳ Κώδικος εἰς τὴν Συναϊτικὴν Βιβλιοθήκην, ἀλλ' οὐδὲν ἐπέτυχεν.

Ὁ διάδοχός του, Γ ρ η γ ὄ ρ ι ο ς Β' (1969-1973) ⁴⁰, λόγιος κληρικός, διεκρίνετο διὰ τὰς πολλὰς καί ποικίλας γνώσεις του. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡσχολήθη καί μέ τὴν συγκέντρωσιν διαφόρων χειρογράφων κωδίκων καί παλαιῶν ἐντύπων, τὰ ὁποῖα εὕρισκοντο εἰς διάφορα Συναϊτικὰ Μετόχια. Διὰ τῶν προ-

38. Π ο ρ φ ὄ ρ ι ο ς Β', Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1904-1926). Βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70. Ὑπῆρξε διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου καί συνέγραψε πολλὰς μελέτας, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων εἶναι ἀκόμη ἀνέκδοτοι.

39. Π ο ρ φ ὄ ρ ι ο ς Γ', Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1926-1968). Βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70. Ἠσχολήθη μέ τὴν μελέτην τῶν Ἀρχαίων Συναϊτικῶν Κωδίκων, περὶ τῶν ὁποίων ἔγραψε διαφόρους ἐργασίας, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ περιοδικὸν «ΝΕΑ ΣΙΩΝ» τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, κατὰ τὰ ἔτη ἀπὸ 1930 ἕως 1936.

40. Γ ρ η γ ὄ ρ ι ο ς (Μ α ν ι α τ ὄ π ο υ λ ο ς), Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (1969-1973). Βλ. «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70. Καί Ν. Θ. Μ π ο υ γ ἄ τ σ ο υ, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ Γρηγόριος Β', ὁ Μανιατόπουλος, Ἀθῆναι 1970. Ὁ Γρηγόριος, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἐδημοσίευσεν καί τὰς ἐξῆς σχετικὰς μελέτας:

α) Περιγραφή τῶν ἐν τῷ Συναϊτικῷ Μετοχίῳ Ἀθῶν 51 χειρογράφων, Καίρον 1968. (Σημ. Ἡ ἐν λόγῳ περιγραφή τῶν 51 Χειρογράφων οὔτε πλήρης εἶναι οὔτε ὀρθή. Καταλογογράφησιν ὅλων τῶν ἐκ τοῦ Μετοχίου Κωνσταντινουπόλεως προερχομένων χειρογράφων ἐτοιμάζομεν).

β) Εὐρετήριον τῶν ἀρχαίων ἐντύπων ἐκδόσεων τῆς Μονῆς Σινᾶ 1540-1900. Ἐν Καίρῳ 1965.

σωπικῶν του ἐνεργειῶν ἐδωρήθησαν πολλὰ νέα βιβλία ἀπὸ διαφόρους ὀργανισμοὺς καὶ συγγραφεῖς, ἐκδότας κ.λπ. εἰς τὴν Συναίτικὴν Βιβλιοθήκην.

Τέλος, ἐπὶ τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθῶ Δ α μ ι α ν ο ὄ⁴¹ (1973-) ἀνευρέθη, ἐπὶ τοῦ ΒΑ τείχους τοῦ φρουρίου τῆς Μονῆς, ὁ χῶρος τῆς παλαιᾶς Σιν. Βιβλιοθήκης καὶ ἐξ αὐτοῦ συνεκεντρώθη ἕνας μέγας ἀριθμὸς χειρογράφων, κυρίως φύλλων καὶ «σπαραγμάτων», τὰ ὅποια καλύπτουν πολλὰ ἀπὸ τὰ κενὰ τῶν Σιν. Κωδίκων τῆς παλαιᾶς λεγομένης συλλογῆς. Διὰ προσωπικῶν του ἐνεργειῶν ἐκλήθησαν εἰδικοί ἐπιστήμονες, οἱ ὅποιοι προέβησαν εἰς τὸν καθαρισμὸν, τὴν ἀποσυρρίκνωσιν, τὴν συντήρησιν καὶ τὴν καταλογογράφησιν ὅλων τῶν νεοευρεθέντων Συναίτικῶν Χειρογράφων⁴² καὶ ὀργανώθησαν τὰ διάφορα ἐργαστήρια τῆς ἀναδιοργανώσεως Βιβλιοθήκης. Προσέτι δέ, δι' ἐγκυκλίου του πρὸς συγγραφεῖς, ἐκδότας καὶ διαφόρους δημοσίους καὶ ἰδιωτικὸς ὀργανισμοὺς τῆς Ἑλλάδος, συνεκέντρωσε περὶ τοὺς 5000 τόμους νέων ἐντύπων βιβλίων, τὰ ὅποια ἐπλούτισαν τὴν Συναίτικὴν Βιβλιοθήκην.

(Συνεχίζεται)

41. Δ α μ ι α ν ὄ ς (Σ α μ α ρ τ ζ ῆ ς), Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ ἀπὸ 23 Δεκεμβρίου 1973. Σ π υ ρ ῖ δ ω ν ο ς Δ η μ. Κ ο ν τ ο γ ι ἄ ν ν η, Ἐκλογή καὶ χειροτονία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθῶ Δαμιανοῦ, ἐν «Νέα Σιών», Τόμ. ΞΖ'-Ο' (1978), σελ. 70-110, καὶ «Σ. Η.» Γ', 1979, σελ. 70. Ὡς Ἱερομόναχος καὶ Ἀρχιμανδρίτης διετέλεσε Γραμματεὺς καὶ Βιβλιοφύλαξ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν Χειρογράφων καὶ τῶν Ἐντύπων ἐντὸς τῆς Συναίτικῆς Βιβλιοθήκης.

42. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ Δαμιανοῦ διὰ τὰ Νεοευρεθέντα Συναίτικὰ Χειρόγραφα ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ Πρακτικὰ τοῦ ΙΣΤ' ἐν Βιέννῃ Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου. Βλ. ΑΚΤΕΝ II/4 - Δ α μ ι α ν ὄ ς, Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ: Εἰσήγησις ἐπὶ τῶν νεωστὶ εὑρεθέντων Παλαιῶν Χειρογράφων ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Σινᾶ. (Βιέννη 1981, σελ. 105-116). Ἀρχιμ. Μ ι χ α ἤ λ Σ τ ἄ ῖ κ ο υ, Τὸ ΙΣΤ' διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν συνέδριον ἐν Βιέννῃ. Ἀθήναι 1981. Ἐπίσης, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1983, εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ Διεθνὲς Παλαιογραφικὸν Συνέδριον, προέβη εἰς ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν νεοευρεθέντων φύλλων τοῦ γνωστοῦ «Συναίτικοῦ Κώδικος» τῆς Ἀγίας Γραφῆς τοῦ 4ου αἰῶνος. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἐδημοσιεύθη.